

Justis- og beredskapsdepartementet

Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

NATIONAL POLICE DIRECTORATE

Deres referanse:
17/1240

Vår referanse:
201701054-11 008

Sted, Dato
Oslo, 19.04.2017

**HØRING - ENDRINGER I UTLENDINGSLOVEN - POLITIETS TILGANG TIL
OPPLYSNINGER OM BEBOERE I ASYLMOTTAK – POLITIDIREKTORATETS
MERKNADER**

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høring av forslag til endringer i utlendingsloven § 84 b. Forslaget innebærer at politiet i større grad kan gis tilgang til visse opplysninger om beboere i asylmottak.

Politidirektoratet har forelagt høringen for et utvalg underliggende enheter. Vi har mottatt innspill fra Oslo politidistrikt og Kripos, som følger vedlagt.

Politidirektoratet støtter forslag til nytt første ledd i utlendingsloven § 84 b. Det er positivt at politiets adgang til få utlevert opplysninger om beboere i asylmottak og omsorgssentre forankres i lov. Politiet har behov for slike opplysninger for lettere å kunne utføre sine oppgaver som kontrollorgan på utlendingsfeltet, fremme arbeidet med sikkerhet og beredskap samt å lette arbeidet med å forebygge og etterforske kriminelle handlinger.

Politidirektoratet har for øvrig følgende merknader til forslaget:

1. Hvilke opplysninger kan innhentes?

Utlendingsloven § 84 b oppstiller unntak fra taushetsplikten for ansatte i asylmottak. Departementet foreslår i nytt første ledd at politiet, etter skriftlig anmodning og uten hinder av taushetsplikt, skal få utlevert opplysninger om navn, fødselsdato og nasjonalitet til beboere i mottak. I den utstrekning mottaket eller UDI har opplysningene politiet anmoder om, får disse også en plikt til å utlevere tilsvarende opplysninger om tidligere beboere og beboere med permisjon fra mottaket.

Politidirektoratet fremhever at det for politimesige formål ofte vil være nødvendig å vite *når* beboere flyttet til og fra et mottak. Når politiet først skal kunne få tilgang til navn, fødselsdato og nasjonalitet på en tidligere beboer, vil det også være naturlig å få vite når vedkommende kom til mottaket og når han flyttet videre. En fortolkning av ordlyden i forslag til nytt første ledd i utlendingsloven § 84 b kan tilsa at politiet vil få tilgang til denne type opplysninger. Dersom

Politidirektoratet

departementet mener at politiet skal få tilgang til opplysninger om en beboers botid ved asylmottak, bør det imidlertid tas inn i ordlyden i bestemmelsen, eventuelt omtales klart i forarbeidene.

For politiet vil det gjerne være arbeidskrevende å få brakt på det rene hvor en asylsøker som har forlatt mottaket har tatt tilhold. Ny § 84 b første ledd bør derfor gi politiet adgang til opplysninger om *hvor* asylsøkeren har tatt tilhold, såfremt mottaket eller UDI har opplysninger om dette. Det vises også til uttalelse fra Oslo politidistrikt, hvor det trekkes paralleller til folkeregisterloven § 7 og utlendingsloven 19, som gir andre som oppholder seg i landet en plikt til å underrette myndighetene om hvor vedkommende bor.

Vi viser i denne forbindelse også til tidligere uttalelse fra Politidirektoratet av 20. februar 2017. Direktoratet påpekte her at dersom asylsøkeren ikke lenger oppholder seg ved mottaket vil det være viktig for politiet å få vite hvor vedkommende har tatt tilhold, enten dette skyldes overføring til nytt mottak eller andre tiltak i regi av utlendingsmyndighetene, permisjon eller der vedkommende har forlatt mottaket utenom det etablerte regimet. Videre ble det vist til at det i mange tilfeller vil være sentralt å få fastslått når vedkommende har forlatt asylmottaket. Det vil dessuten være vanskelig å vite hvorfra og når vedkommende ble overført til aktuelt asylmottak. Politidirektoratet mente derfor at forslaget burde åpne for å gi politiet tilgang til denne type opplysninger såfremt dette registreres av mottakene.

Siden beboere med permisjon må antas å omfattes av "nåværende eller tidligere beboere", synes siste punktum i forslag til nytt første ledd i § 84 b å være overflødig. Politidirektoratet foreslår derfor at siste punktum strykes og erstattes slik: "For tidligere beboere, beboere med permisjon eller som av andre grunner har forlatt mottaket eller omsorgssenteret, kan politiet kreve å få utlevert opplysninger om når vedkommende forlot mottaket eller omsorgssenteret, og hvor beboeren oppholder seg eller antas å oppholde seg. For beboere med permisjon kan politiet få opplyst varigheten av denne".

2. Hvilke formål opplysningene kan innhentes for, herunder nødvendighetskriteriet

Lovforslaget innebærer at politiet skal få utlevert opplysninger når disse er nødvendige for utførelsen av politiets oppgaver etter "utlendingsloven eller oppgaver knyttet til politimessige formål". Politiets oppgaver etter utlendingsloven følger direkte av lovens bestemmelser. Politimessige formål skal i denne sammenheng forstås på samme måte som i politiregisterloven § 2 nr. 13. Vi mener det kan være hensiktsmessig om nytt første ledd i § 84 b inneholder en henvisning til politiregisterloven § 2 nr. 13, ettersom "politimessige formål" er definert utenfor utlendingsloven. Alternativt bør det fremgå klart av forarbeidene at "politimessige formål" skal forstås på samme måte som i politiregisterloven § 2 nr. 13. For å unngå å skape uklarheter bør omtaler og henvisninger til "politimessige formål" i utlendingsloven, herunder i forslag til ny § 84 c som nylig var på høring, være like.

Forslaget til nytt første ledd i § 84 b inneholder et krav om at opplysningene bare kan innhentes og behandles av politiet når dette er "nødvendig". Opplysningene må være nødvendige for utførelsen av politiets oppgaver etter utlendingsloven eller oppgaver knyttet til politimessige formål. Nødvendigheten av opplysningene må vurderes konkret; hvorvidt en opplysning er nødvendig, vil variere ut fra sakens art og oppgaven det er tale om å utføre.

Justis- og beredskapsdepartementet har vist til at utlevering av opplysninger til politiet vil kunne oppleves som truende og skremmende for enkelte av beboerne. Det er imidlertid trukket frem at de legitime samfunnshensynene som gjør seg gjeldende for at politiet skal ha tilgang til opplysninger om hvem som bor i mottak, er av grunnleggende karakter. Videre antas det at de fleste beboere er innforstått med at norske myndigheter, herunder politiet, har tilgang til opplysninger om navn, fødselsdato, statsborgerskap og hvor de bor, på samme måte som andre utlendinger som er registrert i folkeregisteret. Det er også vist til at opplysningene det er tale om ikke er av svært personlig eller intim karakter.

De opplysninger politiet skal få tilgang til er i seg selv ikke sensitive, og er opplysninger myndighetene uansett besitter. Politidirektoratet antar at politiets mulighet til å få tilgang til disse opplysningene generelt sett neppe vil oppleves som skremmende eller truende. Politidirektoratet er dermed enig med departementet i at politiet selv skal foreta nødvendighetsvurderingen og at det ikke skal være krav om begrunnelse.

Oslo politidistrikt skriver i sin uttalelse at det bør gis god begrunnelse og informasjon til den gruppen det utleveres opplysninger om, for å begrense følelsen av krenkelse og for å ivareta den enkeltes rettssikkerhet. Slik det fremgår av Kripos' tidligere uttalelse av 16. februar 2017, ville politiet risikere å utlevere taushetsbelagte opplysninger i en begrunnelse. For å unngå dette kunne man se for seg en kortfattet og sjablongmessig begrunnelse slik som at "opplysningene kreves utlevert av beredskapshensyn". Imidlertid vil dette ikke ivareta noen reell begrunnelsesplikt og heller ikke ha særlig informasjonsverdi for den det gjelder. Politidirektoratet mener således at det ikke bør gis begrunnelser for hvorfor utlevering av informasjon er nødvendig i det enkelte tilfelle.

Det bemerkes for øvrig at kravet til skriftlig anmodning sikrer notoritet.

3. Enslige, mindreårige asylsøkere

Forslaget til nytt første ledd i utlendingsloven § 84 b innebærer også at politiet får mulighet til å innhente opplysninger om enslige, mindreårige asylsøkere. Politidirektoratet støtter dette, og viser til at denne gruppen asylsøkere vil kunne være i en særlig sårbar situasjon. Uten foreldre eller andre foresatte i et fremmed land og uten å kunne språket eller ha noe nettverk, vil disse lettere kunne utnyttes i straffbare handlinger, slik som menneskehandel. Ved å få tilgang til de opplysningene som er foreslått, vil politiet lettere kunne ivareta den mindreårige, både i straffesakssammenheng, men også sikre annen oppfølging enslige mindreårige asylsøkere trenger og har krav på, blant annet gjennom forebyggende tiltak.

Politidirektoratet er derfor enig i at hensynet til barnets beste vil tilsi en slik opplysningstilgang for politiet.

4. Bemerkninger til gjeldende første og annet ledd i utlendingsloven § 84 b

I høringsnotatet punkt 3.3 beskrives gjeldende grunnlag for utlevering av opplysninger om beboere i mottak. Departementet viser til at *"utlendingsloven § 84 b gjør unntak fra taushetsplikt for ansatte på mottak og omsorgssentre mv. Ansatte skal etter anmodning gi utlendingsmyndighetene opplysninger om en beboer til bruk i sak etter utlendingsloven, herunder i sak om iverksetting av vedtak. De ansatte har også anledning til å gi opplysninger til utlendingsmyndighetene på eget initiativ. Det er gjort unntak for opplysninger om beboere som er enslige, mindreårige asylsøkere. I disse sakene kan utlendingsmyndighetene ikke*

anmode ansatte om opplysninger". For Politidirektoratet fremstår rekkevidden av unntaket i § 84 b første ledd og presiseringen i annet ledd noe uklar. Slik vi ser det er det behov for en tydeliggjøring av ordlyden, slik at det fremgår klart hvilke unntak fra taushetsplikt som gjelder.

Utlendingsloven § 84 b første ledd oppstiller en plikt for "ansatte som utfører arbeid eller tjeneste i mottak" til å utlevere opplysninger etter anmodning fra utlendingsmyndighetene. Det fremgår uttrykkelig at de ansatte har adgang til å gi opplysninger om beboeren på eget initiativ. Unntaket fra taushetsplikten etter første ledd gjelder etter ordlyden kun ansatte i asylmottak. Ansatte i omsorgssentre er ikke nevnt.

Annet ledd synes å oppstille en begrensning i unntaket fra taushetsplikten etter første ledd. I henhold til annet ledd kan utlendingsmyndighetene for beboere som er enslige, mindreårige asylsøkere ikke anmode "ansatte som nevnt i første ledd, og ansatte i omsorgssentre for mindreårige" (vår kursivering). Denne formuleringen synes å bekrefte at unntaket fra taushetsplikt etter første ledd ikke gjelder for ansatte i omsorgssentre. Ordlyden i annet ledd begrenser for øvrig heller ikke adgangen ansatte i mottak synes å ha etter første ledd til å gi opplysninger om beboere som er enslige, mindreårige asylsøkere på eget initiativ. En tilsvarende adgang for ansatte i omsorgssentre til å utlevere opplysninger på eget initiativ fremgår ikke av ordlyden i annet ledd.

Etter Politidirektoratets syn fremstår det noe uklart i hvilken grad § 84 b oppstiller unntak fra taushetsplikten for ansatte i omsorgssentre, og for ansatte i mottak når det gjelder opplysninger om enslige, mindreårige asylsøkere. Vi viser også til at det ikke foreligger tydelige forarbeider til annet ledd, ettersom bestemmelsen ble endret under Stortingets behandling av forslaget. Stortingsreferatene kan tyde på at det ikke var ønskelig med et unntak fra taushetsplikten for ansatte med ansvar for enslige mindreårige asylsøkere i asylmottak og omsorgssentre, verken i form av en opplysningsrett eller en opplysningsplikt. Dette fremstår imidlertid noe uklart.

Unntaksbestemmelsen for utlevering av opplysninger til utlendingsmyndighetene kan fremstå lite brukervennlig, og utformingen kan etter vårt syn gi risiko for feiltolkning. Bestemmelsens overskrift ("Unntak fra taushetsplikt for ansatte i mottak og omsorgssentre mv") bidrar også til uklarhet, dersom § 84 b ikke er ment å oppstille unntak fra taushetsplikt for ansatte i omsorgssentre.

Vi mener på denne bakgrunn at det vil være hensiktsmessig med en klargjøring av ordlyden i § 84 b. Det bør fremgå tydelig hvilke unntak fra taushetsplikt som gjelder, herunder om det er plikt eller adgang til å utlevere taushetsbelagte opplysninger, samt hvilke opplysninger og ansatte unntaket gjelder for.

Politidirektoratet ser for øvrig at det kan være behov for en endring av § 84 b annet ledd ut fra lovtekniske hensyn. Dette fremgår også av vår uttalelse til Barne- og likestillingsdepartementets høring av forslag til ny lov om omsorgssentre for enslige, mindreårige asylsøkere. Slik vi skriver i uttalelsen, retter ordlyden i § 84 b annet ledd seg mot utlendingsmyndighetene. Slik bestemmelsen er formulert gir den et forbud for utlendingsmyndighetene mot å anmode om å få utlevert opplysninger om enslige, mindreårige asylsøkere. Etter vår vurdering bør pliktsubjektet i ordlyden være ansatte ved omsorgssentre eller på mottak, slik som i § 84 b første ledd. Det er de ansatte som har taushetsplikt, og det bør komme tydelig frem av lovverket hvilke unntak som eventuelt gjelder fra taushetsplikten. Det er etter vår vurdering lite hensiktsmessig å forby utlendingsmyndighetene å anmode om

informasjon. Vi vedlegger for øvrig vår uttalelse til Barne- og likestillingsdepartementets forslag til ny lov om omsorgssentre for enslige, mindreårige asylsøkere til orientering.

Med hilsen

Kristine Langkaas
seksjonssjef

Kristine Wigmostad Blikom
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler
Kristine Wigmostad Blikom
rådgiver